

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Praze rozhodl soudkyní Martinou Kotouček Mikoláškovou ve věci

žalobkyně: **Ing. L. B.**, narozená X
bytem X

proti
žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**
sídlem Křížová 1292/25, 150 00 Praha 5

o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 11. 6. 2024, č. j. X,

takto:

- I. Žaloba se zamítá.
II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

Vymezení věci a dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně dne 19. 2. 2024 požádala o opětovné přiznání vdovského důchodu po zemřelém manželovi, který zemřel dne 23. 2. 2021, z důvodu péče o nezaopatření dítě, její vnučku. K žádosti připojila rozsudek Okresního soudu v Kolíně ze dne 23. 11. 2020, č. j. 0 Nc 8003/2022-22, 6 P a Nc 146/2020 a 6 P a Nc 213/2020 (dále jen „prvostupňový rozsudek“).

Shodu s prvopisem potvrzuje: Bc. D. A.

2. Žalovaná rozhodnutím ze dne 10. 5. 2024, č. j. X (dále jen „prvostupňové rozhodnutí“), žádost žalobkyně zamítla, neboť nesplnila podmínky podle § 50 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění účinném do 30. 9. 2024 (dále jen „zákon o důchodovém pojištění“). Prvostupňový rozsudek o svěření nezletilé vnučky do péče žalobkyně nabyl právní moci dne 6. 4. 2021, tj. až po úmrtí manžela. Současně z rozsudku plyne, že zemřelý nežil se žalobkyní v jedné domácnosti, vnučka tudíž neprošla výchovou zemřelého.
3. V námitkách žalobkyně rozporovala závěr o právní moci prvostupňového rozsudku. Žalobkyně totiž nepodala odvolání proti výroku prvostupňového rozsudku o svěření nezletilé do péče. Právní moc tedy nastala dříve. Žalobkyně rovněž namítla, že se zemřelým žila ve společné domácnosti na K. Jeho pobyt byl přerušován pouze občasnými pobyty v S. Byt v S. pořídili společně v roce 2002 (k tomu žalobkyně připojila smlouvu o koupi pronajatého bytu na adrese S. č. p. X, uzavřenou mezi vlastníkem nemovitosti a žalobkyní). Využívali ho rekreačně. Zemřelý manžel byl hlášen k trvalému pobytu v S., neboť pracoval ve X a nemohl denně dojíždět z K. Po odchodu do důchodu tam zůstal formálně hlášen i nadále a v bytě občasně pobýval, zejména s ohledem na jeho zdravotní stav a bytové podmínky v K. O společnou vnučku se starali žalobkyně společně. K námitkám předložila fotografie manžela s vnučkou.
4. V záhlaví uvedeným rozhodnutím (dále jen „napadené rozhodnutí“) žalovaná zamítla námitky žalobkyně a potvrdila prvostupňové rozhodnutí. V odůvodnění uvedla, že při svěřении dítěte do péče nahrazující péči rodičů ve smyslu § 20 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění je nutno vycházet vždy z rozhodnutí příslušného orgánu, faktický výkon není směrodatný. Den, kdy dochází k převzetí dítěte do péče pak odpovídá dni nabytí účinnosti příslušného rozhodnutí, tj. datu nabytí právní moci [srov. rozsudky Nejvyššího správního soudu (dále jen „NSS“) ze dne 10. 9. 2013, č. j. 3 Ads 134/2012-23, ze dne 20. 5. 2015, č. j. 10 Ads 66/2015-30 a ze dne 27. 4. 2016, č. j. 6 Ads 112/2015-23]. Nezletilá vnučka žalobkyně byla svěřena do péče žalobkyně prvostupňovým rozsudkem, který podle doložky právní moci vyznačené soudem nabyl právní moci dne 6. 4. 2021, tedy až po úmrtí manžela. Dále žalovaná uvedla, že z prvostupňového rozsudku vyplývá, že žalobkyně již dvacet let nežije se svým manželem ve společné domácnosti, žalobkyně žije sama ve vlastním domě. Prvostupňový rozsudek byl přitom vydán na základě skutkového stavu v době před úmrtím manžela žalobkyně, proto o takto zjištěném stavu věci nemá žalovaná pochybnosti. Doložená kupní smlouva ani společné fotografie jejího manžela s vnučkou na tom nic nemění. Z doložených soudních rozhodnutí nevyplývá, že by se manžel žalobkyně jakýmkoliv způsobem podílel na péči o vnučku. Nezletilá vnučka tedy není dítětem svěřeným zemřelému či žalobkyni do péče nahrazující péči rodičů přede dnem úmrtí zemřelého ve smyslu § 50 odst. 3 zákona o důchodovém pojištění. Žalobkyně tak nesplňuje žádnou z podmínek § 50 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění.
5. Žalobou podle § 65 a násl. zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“) se žalobkyně domáhá zrušení napadeného rozhodnutí.

Obsah podání účastníků

6. Žalobkyně namítla, že je napadené rozhodnutí nezákonné. Závěr žalované, že nezletilá vnučka nebyla žalobkyni svěřena do péče před úmrtím manžela, je nesprávný. Prvostupňový rozsudek totiž zahrnoval celkem čtyři výroky (I. zamítnutí návrhu žalobkyně na svěřeni nezletilé vnučky do pěstounské péče, II. svěřeni nezletilé vnučky do péče žalobkyně a Shodu s prvopisem potvrzuje: Bc. D. A.

stanovení rozsahu oprávnění žalobkyně při zastoupení nezletilé, III. stanovení povinnosti platit výživné matce nezletilé a IV. výrok o nákladech). Žalobkyně však podala odvolání pouze proti výroku I. Výrok II o svěření nezletilé do péče žalobkyně napaden nebyl. Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 15. 3. 2021, č. j. 32 Co 23/2021-44 (dále jen „druhostupňový rozsudek“), pak svěření do péče potvrdil. Nic na tom nemění, že na písemném vyhotovení prvostupňového rozsudku je nesprávně vyznačeno datum právní moci dnem 6. 4. 2021, toto datum se má vztahovat pouze k výroku I, který byl napaden odvoláním. Samotné vyznačení právní moci pak není relevantní. Žalovaná založila své rozhodnutí na pouhém formálním vyznačení doložky právní moci.

7. Žalovaná ve vyjádření k žalobě zrekapitulovala obsah napadeného rozhodnutí a uvedla, že je vázána rozsudky soudů i s doložkami právní moci ve smyslu § 53 odst. 3 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád (dále jen „správní řád“). Krajský soud v Praze přitom druhostupňovým rozsudkem potvrdil výrok I a II prvostupňového rozsudku zamítnutí návrhu žalobkyně o svěření do pěstounské péče a o svěření nezletilé do osobní péče žalobkyně ve smyslu § 953 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „občanský zákoník“). O druhu péče se rozhodovalo v jednom řízení, jedním rozsudkem, oba výroky spolu souvisí, a proto nabyly právní moci ve stejný den.
8. V replice žalobkyně setrvala na svém názoru a doplnila, že nesouhlasí s tvrzením žalované, že by oba výroky spolu souvisely, a proto nabyly právní moci ve stejný den. Každý z výroků totiž obtoží samostatně, resp. jeden vylučuje druhý. I pokud by žalovaná vycházela z toho, že je doložka právní moci pro ni závazná (což žalobkyně rozporuje), soud je oprávněn správnost doložky posoudit sám. Žalobkyně za tímto účelem navrhla vyžádání spisu Okresního soudu v Kolíně.

Posouzení věci

9. Soud ověřil, že žaloba byla podána včas, osobou k tomu oprávněnou a proti rozhodnutí, proti kterému je žaloba přípustná. Soud vycházel při přezkumu žalobou napadeného rozhodnutí ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování žalované (§ 75 odst. 1 s. ř. s.). Napadené rozhodnutí přezkoumal v mezích uplatněných žalobních bodů, jimiž je vázán (§ 75 odst. 2 věta první s. ř. s.). Vady, k nimž by byl povinen přihlédnout z moci úřední, soud neshledal.
10. Soud neprováděl dokazování, neboť všechny rozhodné skutečnosti zjistil ze správního spisu, jehož obsahem se dokazování neprovádí. Soud neprováděl ani jako důkaz spis Okresního soudu v Kolíně k péči o nezletilou vnučku žalobkyně pro nadbytečnost, neboť skutkový stav, který vyplývá již z prvostupňového rozsudku a navazujícího druhostupňového rozsudku je dostatečný a oba rozsudky jsou součástí správního spisu. Soud proto rozhodl bez nařízení jednání. Souhlas účastníků s tímto postupem se presumuje ve smyslu § 51 odst. 1 s. ř. s.
11. Podle § 50 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění **má po uplynutí jednoho roku od smrti manžela vdova nárok na vdovský důchod, jestliže a) pečuje o nezaopatřené dítě, b) pečuje o dítě, které je závislé na pomoci jiné osoby ve stupni II (středně těžká závislost) nebo stupni III (těžká závislost) anebo stupni IV (úplná závislost), c) pečuje o svého rodiče nebo rodiče zemřelého manžela, který s ní žije v domácnosti a je závislý na pomoci jiné osoby ve stupni II (středně těžká závislost) nebo stupni III (těžká závislost) anebo stupni IV (úplná závislost), d) je invalidní ve třetím stupni, nebo e) dosáhla alespoň věku o 4 roky nižšího, než činí**

důchodový věk stanovený podle § 32 pro muže stejného data narození nebo důchodového věku, je-li důchodový věk nižší.

12. Podle § 50 odst. 3 zákona o důchodovém pojištění se dítětem podle odstavce 2 písm. a) a b) se rozumí dítě, které má po zemřelém nárok na sirotčí důchod, a **dítě, které bylo v rodině zemřelého vychováváno**, jde-li o vlastní (osvojené) dítě vdovy nebo **bylo-li dítě aspoň jedním z nich převzato do dne smrti manžela do péče nahrazující péči rodičů**.
13. Podle § 20 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění se **za dítě převzaté do péče nahrazující péči rodičů** považuje **dítě, jež bylo převzato do této péče na základě rozhodnutí příslušného orgánu**, dítě manžela, které mu bylo svěřeno do výchovy rozhodnutím soudu nebo na základě dohody rodičů schválené soudem, dítě manžela, nemá-li druhý z rodičů rodičovskou zodpovědnost, a dítě manžela, zemřel-li druhý rodič dítěte nebo není-li znám. Za dítě převzaté do péče nahrazující péči rodičů se považuje dále dítě, jež bylo převzato do péče na základě rozhodnutí soudu, orgánu sociálně-právní ochrany dětí nebo dřívějšího příslušného orgánu o svěřením dítěte do péče budoucího osvojitele nebo do péče osoby, která má zájem stát se pěstounem, a dítě, jež bylo převzato do péče na základě předběžného opatření vydaného v rámci řízení o svěřením dítěte do výchovy.
14. Podle § 20 odst. 3 písm. a) zákona o důchodovém pojištění se za rozhodnutí příslušného orgánu podle odstavce 2 věty první se považuje rozhodnutí soudu o svěřením dítěte do péče jiné osoby. Podle § 20 odst. 4 věty první zákona o důchodovém pojištění se za nezaopatřené dítě pro účely tohoto zákona považuje dítě do skončení povinné školní docházky.
15. Ze shora citované právní úpravy vyplývá, že pro splnění nároku na vdovský důchod po uplynutí jednoho roku od smrti manžela je nutné, aby byly **kumulativně** (souhrnně) splněny následující podmínky spočívající v tom, že pozůstalý/á manžel/manželka pečuje o „*nezaopatřené dítě*“ ve smyslu § 20 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění, přičemž toto dítě zároveň splňuje podmínky obsažené v § 50 odst. 3 zákona o důchodovém pojištění (musí jít o dítě vychovávané v rodině zemřelého a současně musí být dítě převzato do péče do dne smrti manžela). (rozsudek NSS ze dne 30. 7. 2015, č. j. 4 Ads 94/2015-21).
16. V úvodu vypořádání žaloby soud poukazuje na to, že prvostupňové i napadené rozhodnutí stojí na argumentaci, ze které je zřejmé, že žalobkyně nesplnila ani jednu ze dvou podmínek uvedených v § 50 odst. 3 zákona o důchodovém pojištění: 1) dítě, které bylo žalobkyni svěřeno do péče nebylo vychováváno v rodině zemřelého 2) dítě nebylo převzato do péče do dne smrti manžela žalobkyně. Žalobkyně nicméně v žalobě polemizuje toliko s konstatováním nesplnění druhé podmínky – určení data svěřením vnučky do péče žalobkyně. K tomu soud uvádí, že i kdyby žalobkyně prokázala, že žalovaná vycházela z nesprávného data právní moci prvostupňového rozsudku o svěřením vnučky do péče žalobkyně, stejně by žalobkyně nedosáhla požadovaného výsledku, neboť by žalobkyni stále nemohl být vdovský důchod přiznán pro nesplnění první podmínky, že vnučka žalobkyně nebyla vychovávána v rodině zemřelého. Jelikož žalobkyně nesplnění této podmínky ani u soudu v žalobě nezpochybňovala a soud je vázán rozsahem žalobních bodů, nemohl se touto otázkou ani nijak zabývat. Výrok napadeného rozhodnutí by se tak nemohl změnit, neboť by stále zůstal v platnosti závěr žalované, že žádost žalobkyně musí být zamítnuta, protože nesplnila minimálně tuto podmínku pro přiznání vdovského důchodu.
17. Soud proto s ohledem na výše uvedené už pouze nad rámec nutného odůvodnění uvádí, že by žaloba nebyla důvodná ani ve vztahu k vyhodnocení podmínky stanovení právní moci

Shodu s prvopisem potvrzuje: Bc. D. A.

rozsudku, kterým byla vnučka svěřena žalobkyni do péče.

18. Podle § 212 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o.s.ř.“) odvolací soud projedná věc v mezích, ve kterých se odvolatel domáhá přezkoumání rozhodnutí. Tímto rozsahem není vázán a) v případech, kdy na rozhodnutí o napadeném výroku je závislý výrok, který nebyl odvoláním dotčen.
19. Komentářová literatura (srov. Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J., Doležilek, J. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 3. vydání (3. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2024) k tomuto ustanovení uvádí, že „[o]dvolací řízení je vybudováno na dispozitivní zásadě. Lze je zahájit jen na základě podaného odvolání, a to i v těch případech, kdy řízení před soudem prvního stupně může být zahájeno i bez návrhu (...) Z toho se podává zásada (plynoucí z § 212), že odvolací soud projedná věc v mezích, ve kterých se odvolatel přezkoumání rozhodnutí soudu prvního stupně domáhá. Účinky odvolání tak nastávají vůči rozhodnutí soudu prvního stupně zásadně jen v takové míře, v jakém rozsahu bylo odvoláním napadeno (tedy jen ve vztahu k odvolateli a pouze vůči výrokům rozhodnutí, ohledně kterých požaduje, aby byly v odvolacím řízení přezkoumány). Vymezení rozsahu odvolání je podstatnou náležitostí odvolání. (...)“ Nicméně v téže komentářové literatuře je pak uvedený výklad týkající se výjimky z dispozitivní zásady, tedy toho, kdy může/musí soud přezkoumat napadené rozhodnutí v širším rozsahu, než požadoval odvolatel v odvolání: „Právní úprava stanoví výjimky z výše uvedené zásady. Jestliže je totiž na rozhodnutí o napadeném výroku rozhodnutí soudu prvního stupně závislý jiný jeho výrok, který nebyl odvoláním dotčen, nebo vyplývá-li z právního předpisu určitý způsob vypořádání vztahu (poměru) mezi účastníky, nastávají účinky odvolání též ve vztahu k výroku, který pro svoji závislost na napadeném výroku nemůže sám o sobě obstát, nebo k výroku, u něhož způsob vypořádání vztahu mezi účastníky podle právního předpisu znamená, že musí být přezkoumán spolu s napadeným výrokiem – tedy odvolání má účinky i ve vztahu k výslovně nenapadeným výrokům, které však z uvedených důvodů nemohou samostatně obstát (srov. též II. ÚS 118/05).“
20. Okresní soud v Kolíně prvostupňovým rozsudkem výrokiem I zamítl návrh žalobkyně na svěřeni její vnučky do pěstounské péče, výrokiem II svěřil vnučku do péče žalobkyni, výrokiem III stanovil výživné, které byla povinna matka vnučky žalobkyně hradit a výrokiem IV rozhodl o nákladech řízení. Žalobkyně odvoláním zpochybnila výrok I. prvostupňového rozsudku, brojila proti nesvěřeni vnučky do pěstounské péče, nebrojila nijak proti výroku II, kterým jí byla vnučka svěřena do péče. Soud konstatuje, že výroky prvostupňového rozsudku (tedy zejména žalobkyní zmiňované výroky I. a II.) jsou na sobě závislé, nelze totiž současně svěřit dítě do péče jedné osoby a současně rozhodnout o svěřeni i do pěstounské péče. Pokud byl tedy zpochybněn jeden způsob vypořádání (nesvěřeni do pěstounské péče), musel s tím být současně přezkoumán i druhý způsob – svěřeni vnučky žalobkyně do její péče. Pokud by nebyl současně přezkoumán i výrok II. prvostupňového rozsudku, mohla by nastat situace, že by zůstal účinný, avšak v navazujících řízeních (byl-li by výrok o nesvěřeni do pěstounské péče v odvolacím řízení zrušen), by mohlo být rozhodnuto ve prospěch žalobkyně, tedy že by jí byla vnučka svěřena do pěstounské péče, což by si konkurovalo s výrokiem II. prvostupňového rozsudku. Pouze nad rámec soud konstatuje, že se svěřením do pěstounské péče není slučitelné stanovení výživného, o kterém bylo rozhodnuto výrokiem III. prvostupňového rozsudku. A dále soud konstatuje, že Krajský soud v Praze nebyl ani vázán rozsahem žalobkyní podaného odvolání (srov. § 28 odst. 2 ve spojení s § 468 *a contrario* zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních)

Shodu s prvopisem potvrzuje: Bc. D. A.

21. Ačkoli tedy žalobkyně tvrdí a bylo to i prokázáno, že podala odvolání pouze proti výroku I. prvostupňového rozsudku, tak jsou správné závěry žalované, že rozhodnutí o svěřeni vnučky žalobkyně do její péče nabylo právní moci (6. 4. 2021) až po úmrtí manžela žalobkyně (23. 2. 2021), neboť podáním odvolání, byť jen proti jednomu z výroků, muselo dojít k přezkumu i dalších výroků, které byly na výroku I. závislé. Právní moc tak byla správně dovozena od doručení druhostupňového rozsudku, který prvostupňový rozsudek ve výroku I., II. a v prvním odstavci výroku III. potvrdil; ve druhém odstavci výroku III změnil výši dluhu na výživném.

Závěr a rozhodnutí o náhradě nákladů řízení

22. Vzhledem k tomu, že žaloba není důvodná a soud nezjistil žádné vady, k nimž by byl povinen přihlédnout i bez námitky, zamítl žalobu jako nedůvodnou (§ 78 odst. 7 s. ř. s.).
23. O náhradě nákladů řízení rozhodl soud podle § 60 odst. 1 s. ř. s. Žalobkyně nebyla v řízení úspěšná, a proto nemá právo na náhradu nákladů řízení. Procesně úspěšná žalovaná nemá v souladu s § 60 odst. 2 s. ř. s. na náhradu nákladů řízení nárok. Soud proto rozhodl tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.
24. Soud v závěru uvádí, že nepřehlédl, že žalobkyně v žalobě požádala o osvobození od soudních poplatků, avšak podle § 11 odst. 1 písm. b) zákona o soudních poplatcích, jsou řízení ve věcech důchodového pojištění osvobozena od soudních poplatků, a v tomto řízení bylo mezi účastníky sporné toliko právní posouzení věci (mezi účastníky není spor o skutkovém stavu, který by musel být podroben např. znaleckému zkoumání), proto je vyloučeno, že by v průběhu řízení mohly vzniknout jakékoli náklady státu, které by musela žalobkyně v případě neúspěchu hradit. Soud proto vyhodnotil jako nevhodné a neúčelné zvlášť rozhodovat o její žádosti o osvobození od soudních poplatků. Žalobkyně byla pro podání žaloby ze zákona osvobozena od poplatkové povinnosti a jiné náklady, které by musela v případě neúspěchu ve věci hradit, jí nehrozily.

Poučení :

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Připadne-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejblíže následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Praha 19. září 2025

Shodu s prvopisem potvrzuje: Bc. D. A.

Martina Kotouček Mikolášková v. r.
soudkyně

Shodu s prvopisem potvrzuje: Bc. D. A.